

Miks ei kasva Eesti põllumajanduses toidutoorme väärimine?

Majanduskonverents "Kas Eesti konkurentsivõime nurgakivid
kannavad?"

Rando Värnik

24. september 2025

„Eesti toidujulgeolek ei eksisteeri lahus kodumaiste põllumajandustootjate konkurentsivõimest“.

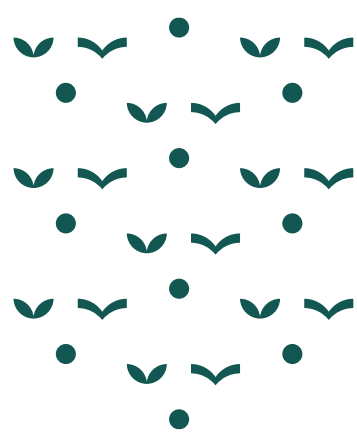
„Eesti julgeolek ei eksisteeri lahus toidujulgeolekust“

Kõik mis soodustab konkurentsivõime kasvu/säilitamist tuleb rakendada...toidutoormest selle vääridamiseni – riiklik prioriteet.

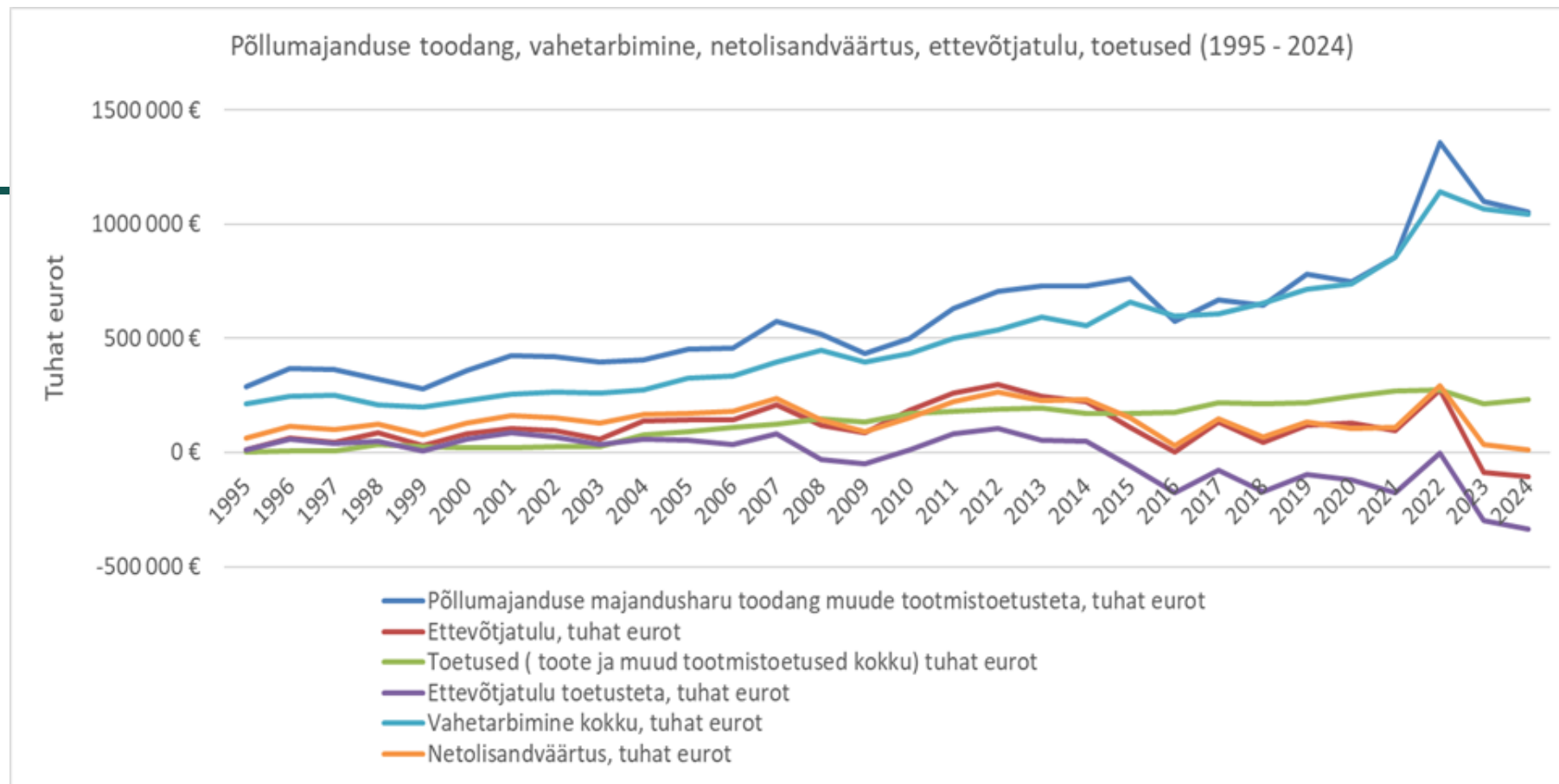

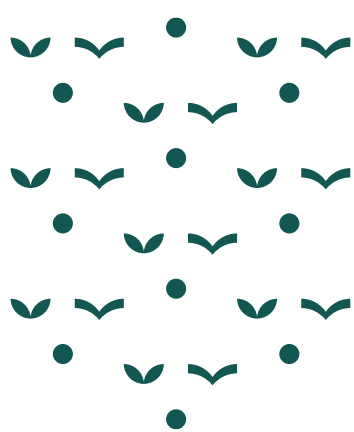
Põllumajandussektori arengusuundumused

- Põllumajandussektori kasumlikkus on olnud läbi aastate ebastabiilne.
- Üha suurenevate kulude kandmine ja muutustega kohanemine on muutunud sektori ettevõtete jaoks raskemaks.
- Tööhõive põllumajandussektoris on kahanenud, kuid tootmine on samas muutunud tõhusamaks ja automatiseeritumaks.

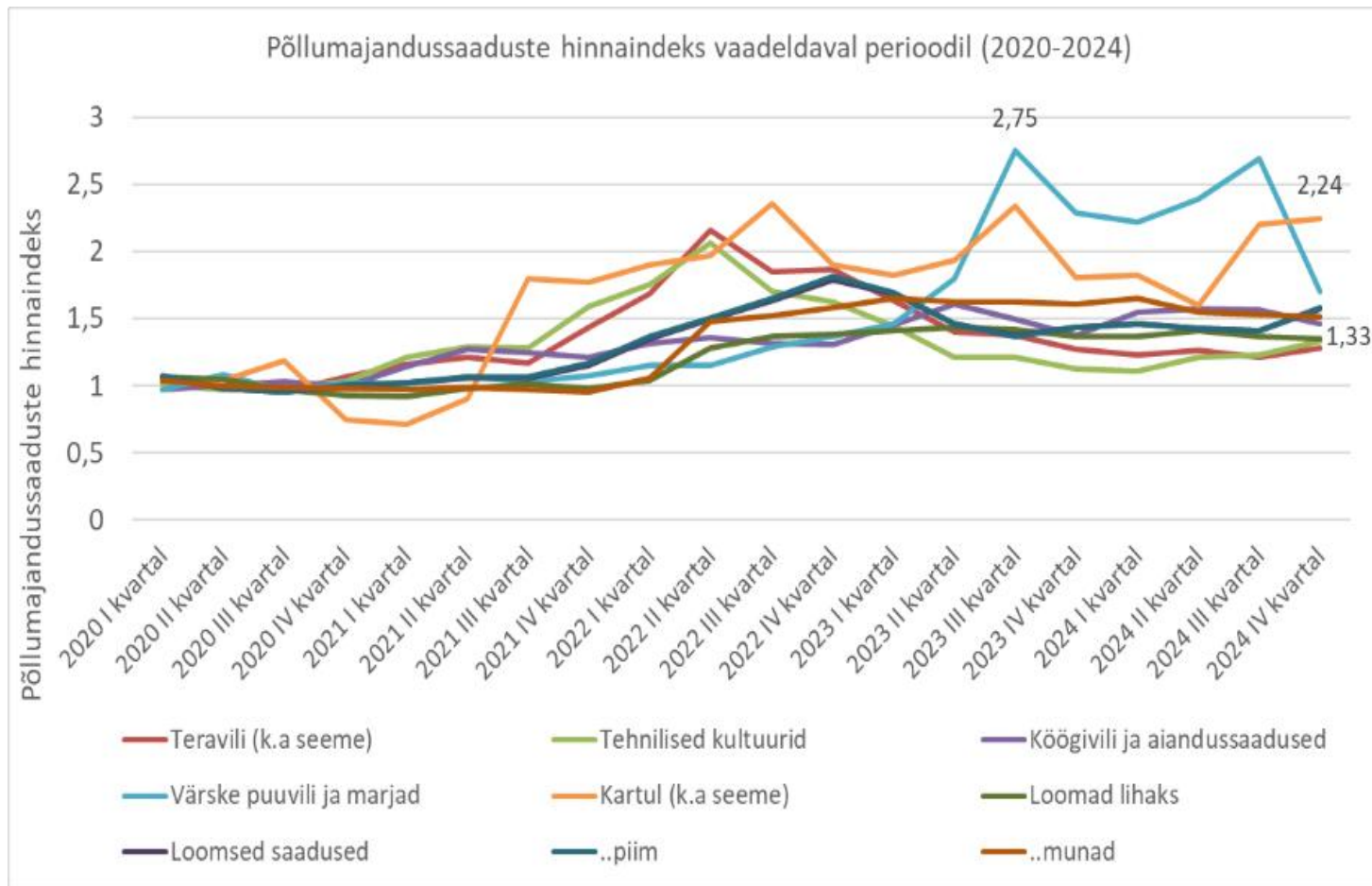

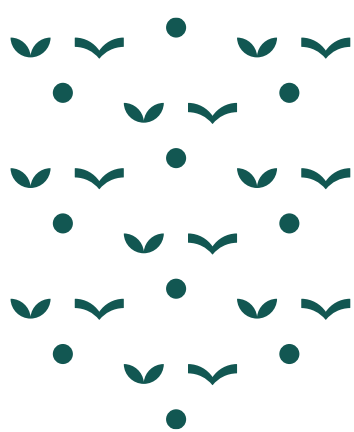
Põllumajandus- toodangu väärtus ja vahetarbimise kulud

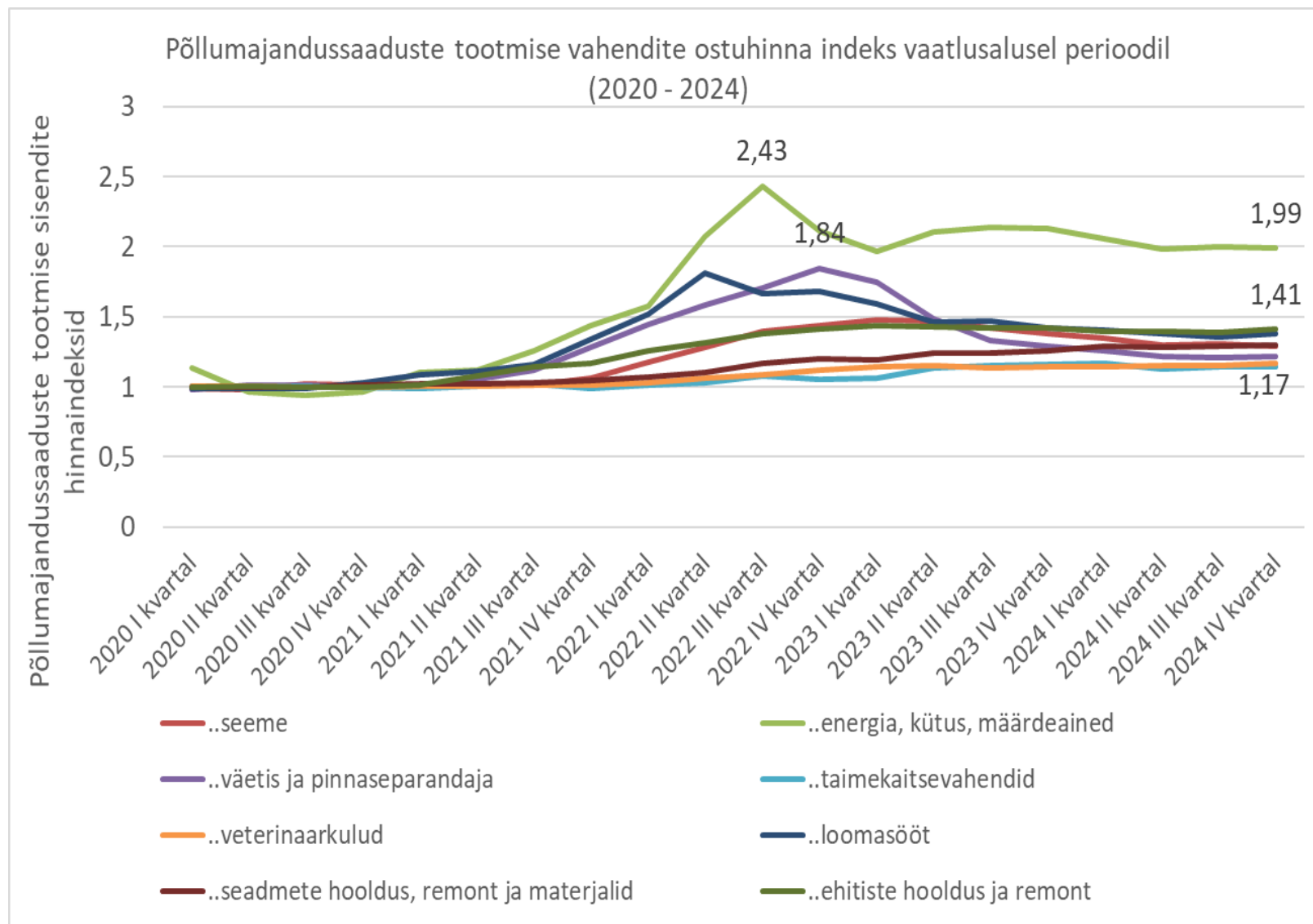

Tootja- hinna- indeksid

Siendi- hinna- indeksid

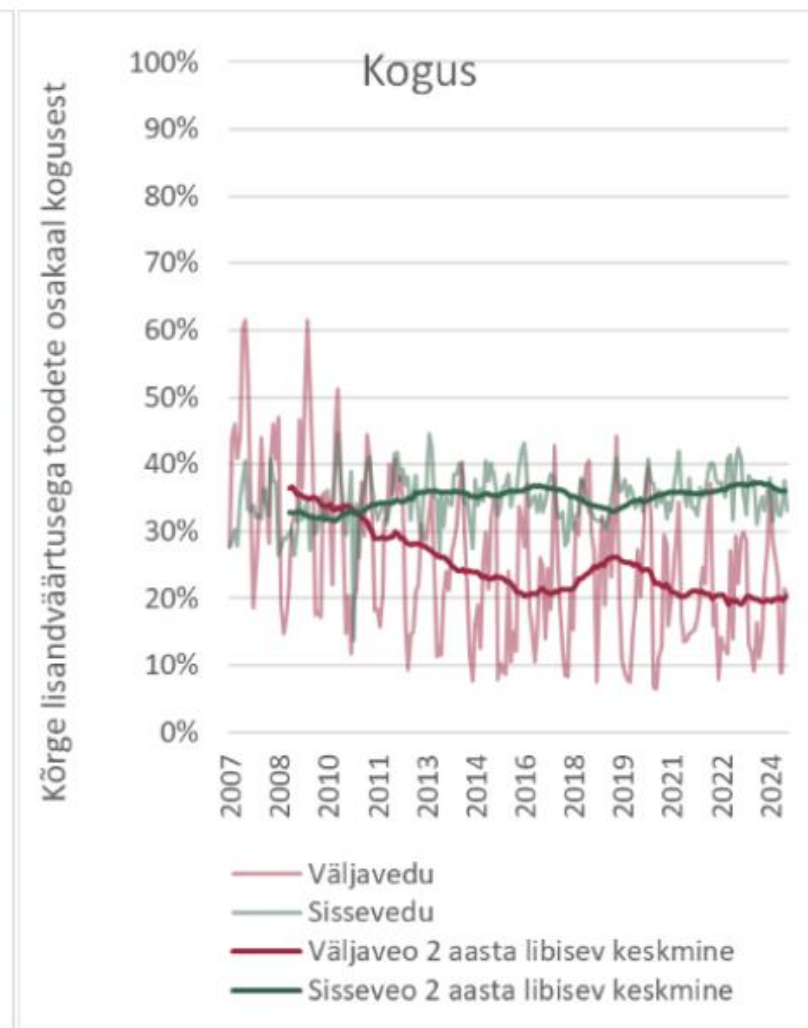
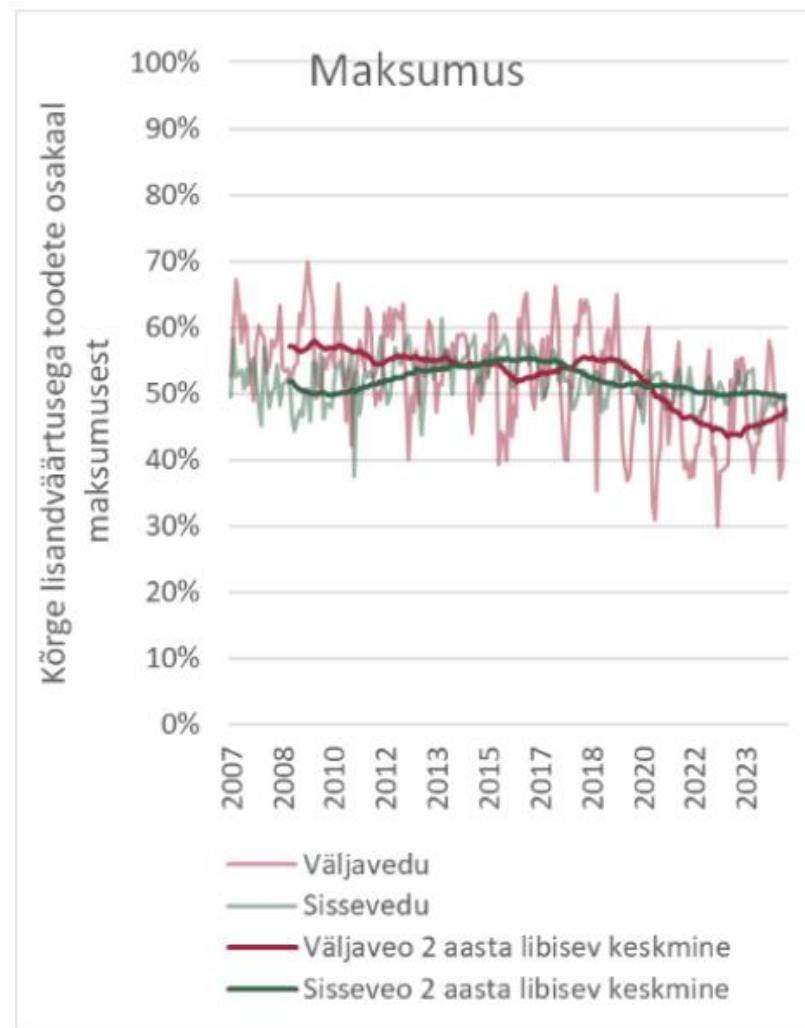

Toodete väärimdamise trendid

- Kõrge lisandväärtusega põllumajanduslikku päritolu toodete osakaal ei ole aastatel 2014–2023 tööstustootmises ega sisseveos muutunud.
- Enim on kõrge lisandväärtusega toodete osakaal kasvanud lihatoodetel ja see on ekspordis kõrgem kui impordis.
- Viimase kümnendi suurenenud eksporditavate liha- ja piimatoodete lisandväärtuse kasv viitab Eesti konkurentsivõimele nendes väärtusahelates.

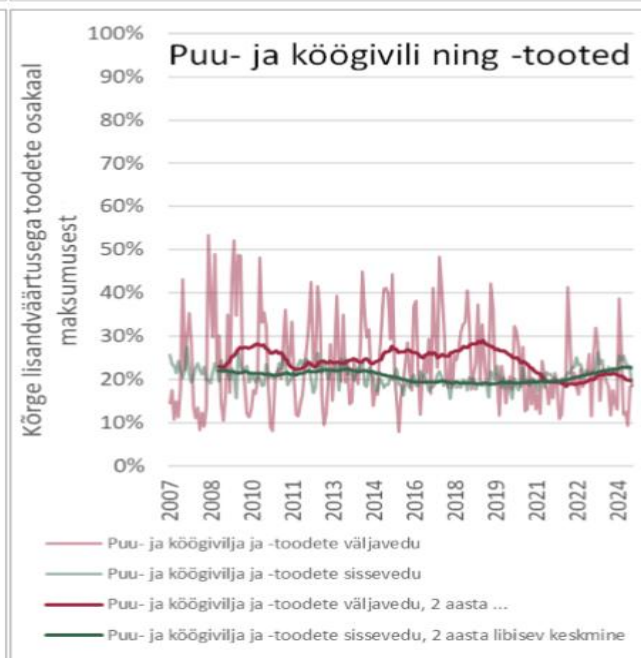
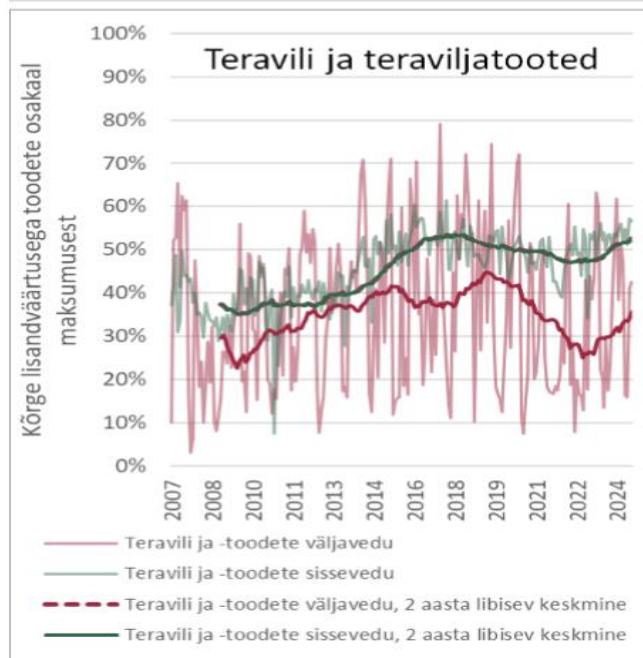
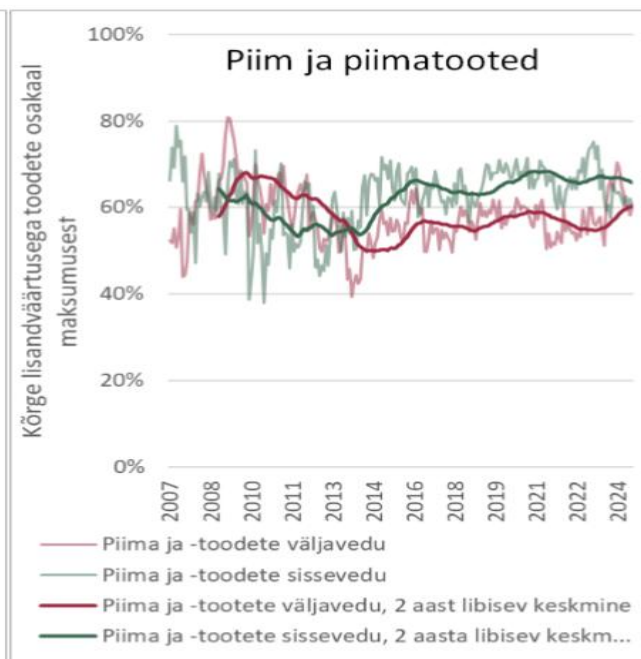
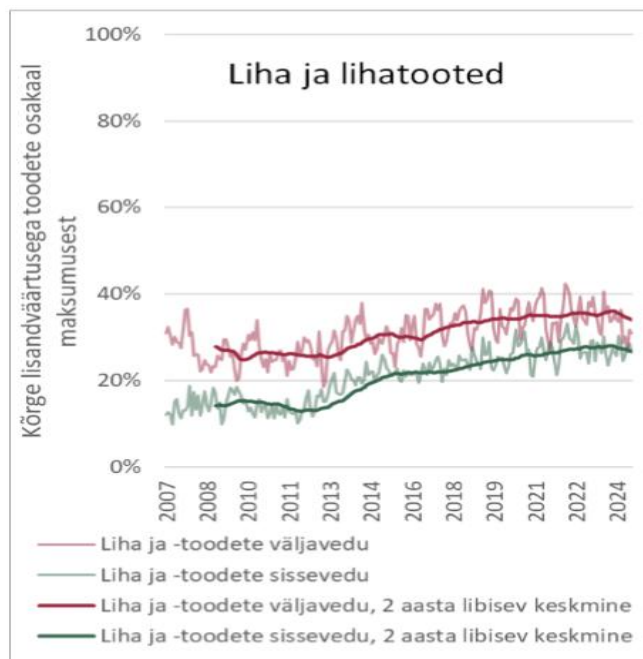

Kõrge lisandväärtus väliskaubanduses

Madala lisandväärtusega on

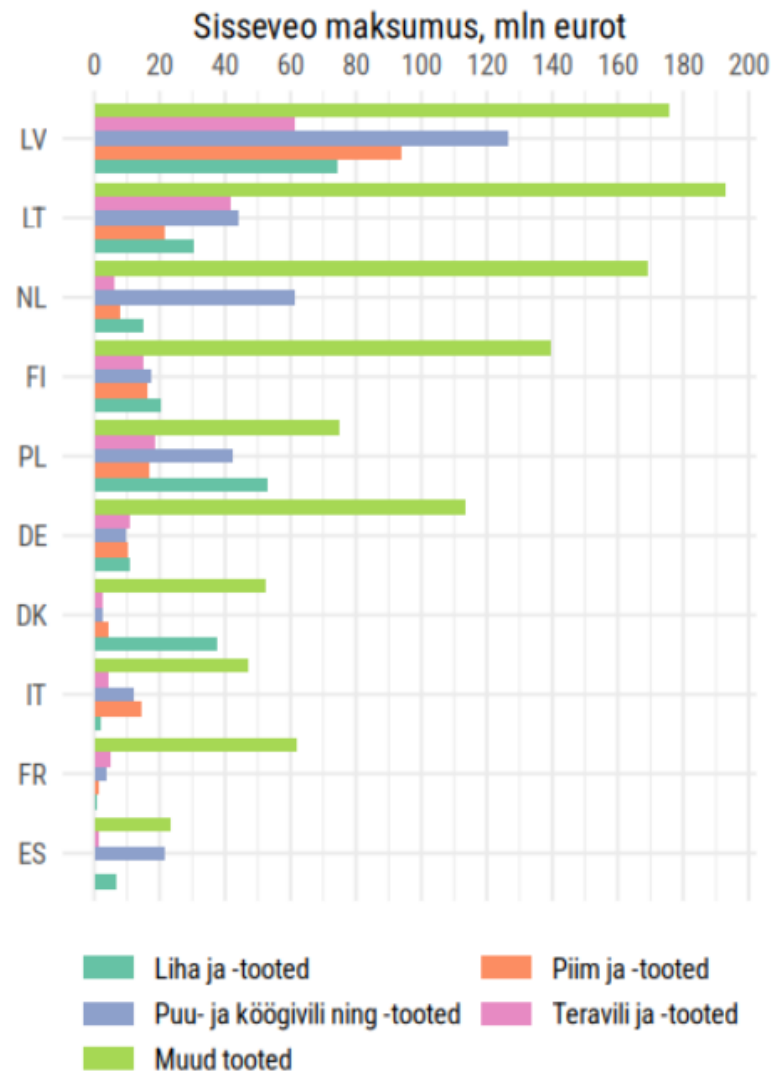
- ☐ liha väärtusahelas elusloomad ning liha, sh külmutatult ja/või tükeldatult;
- ☐ piimatoodete väärtusahelas piim ja rõõsk koor;
- ☐ teravilja väärtusahelas viljaterad ja jahu;
- ☐ puu- ja köögivilja väärtusahelas vili, sh külmutatult ja/või tükeldatult.

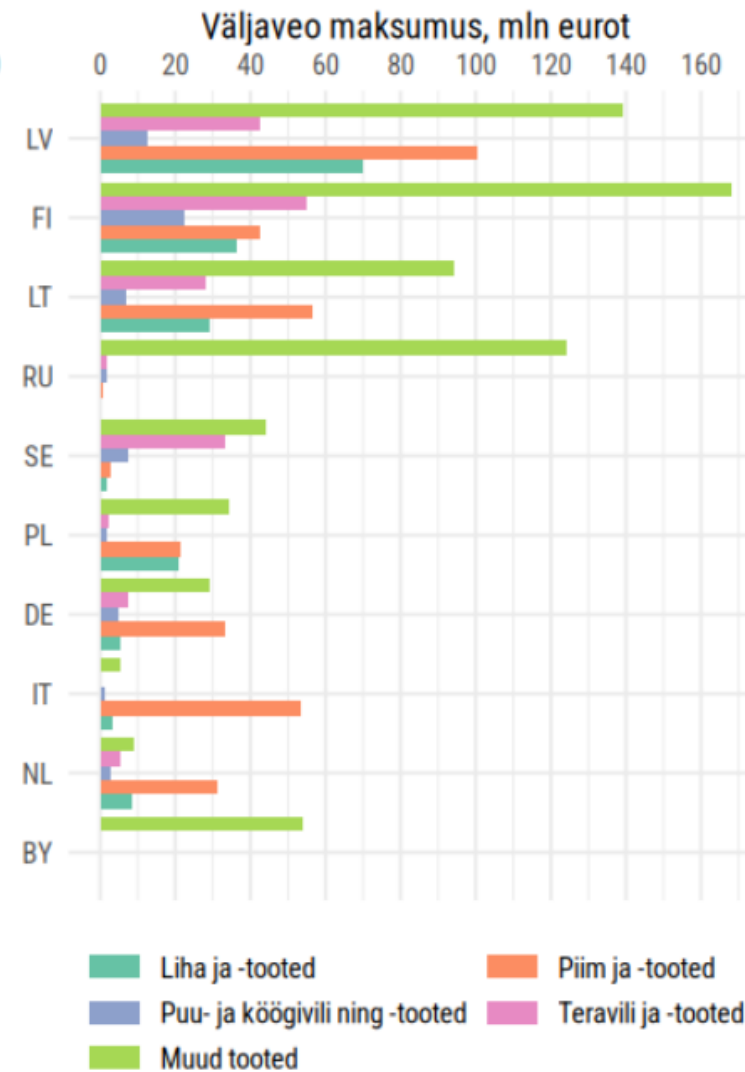
Kõrge lisand- väärtus välis- kauban- duses

Toodete siht- ja päritolu- riigid

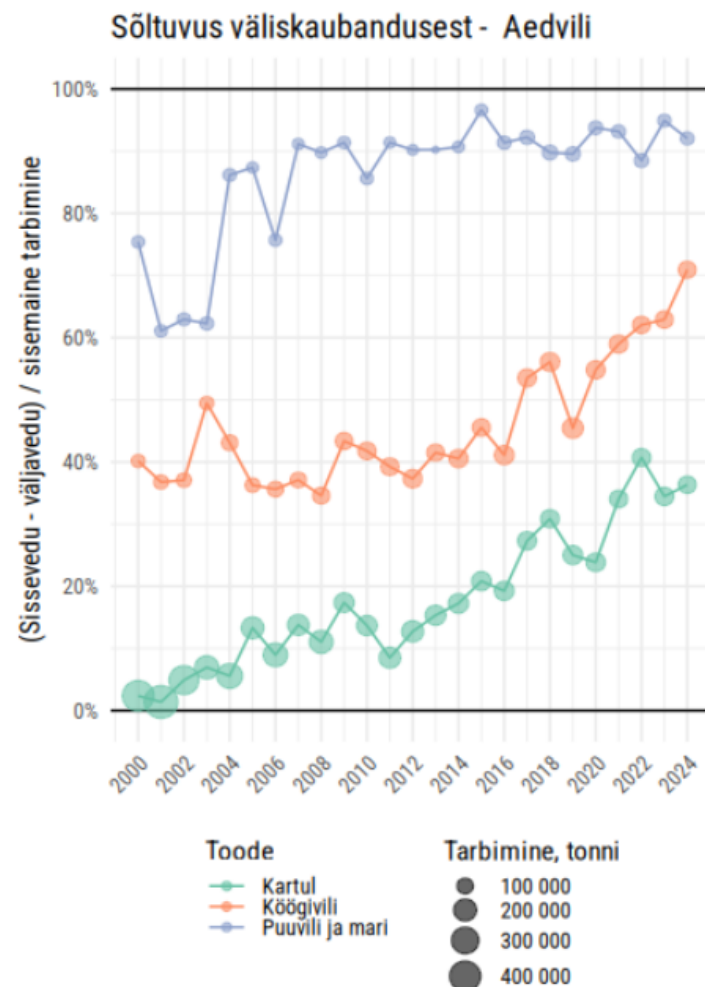
Allikas: Statistikaamet (VKK34)

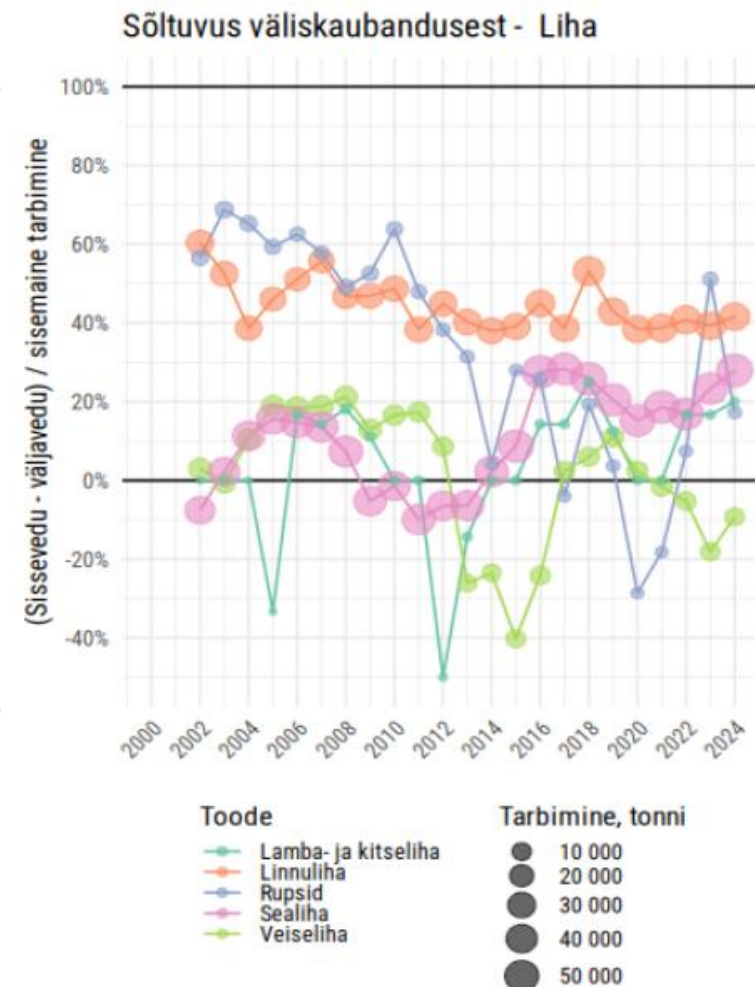
Allikas: Statistikaamet (VKK34)

Sõltuvus välis- kauban- dusest

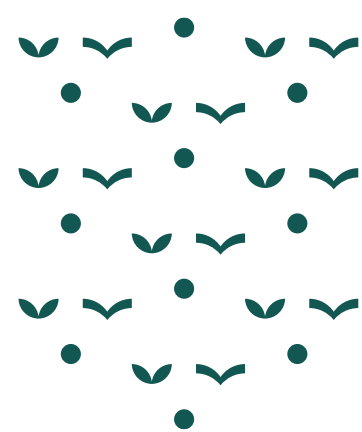

Allikas: Statistikaamet (PM31, PM33, PM34)

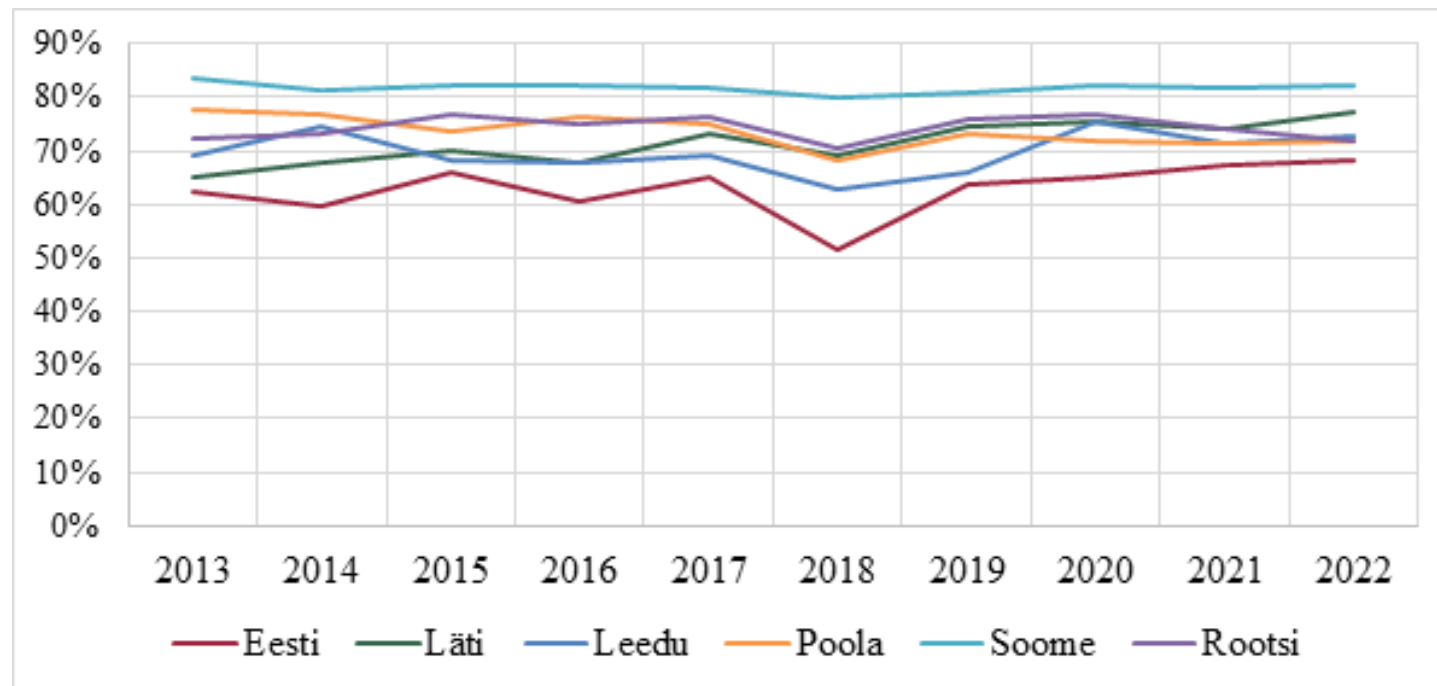

Allikas: Statistikaamet (PM42)

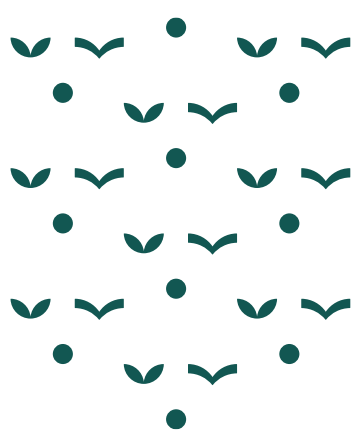
Sealiha isevarustatuse tase langeb seniselt 70% – 40% SAK tõttu – seega sõltuvus väliskaubandusest suureneb!

Kodu- maise lisand- väärtuse osakaal

Osakaal põllumajandustoodangu ekspordi kogulisandväärtusest

Teaduslik areng toidutoorme väärimdamiseks ja lisandväärtuse kasvuks

- Innovatsiooni toetamisel on vaja arvestada valdkondlike eripäradega ja ettevõtte suurusest tulenevate vajadustega (innovatsioonitrepp on erinev).
- Ladusaks koostööks teadus- ja arendusasutuste ning ettevõtete vahel tuleb selgelt määratleda koostöö eesmärk ja kõigi osapoolte kohustused ning roll.
- Riigil tuleb enam panustada teadmuse loomiseks ja kompetentsi arendamiseks – ülikoolis

Toorme väärimda- miseks

teravilja sektoris

- Eesti teraviljakasvatajatel tuleks keskenduda põllukultuuride valikul oma tugevustele (mahetootmises kaer ning tavatootmises nisu, raps ja uba) oluline oleks leida ringbiomajanduslikud tööstuslikud väärimdamise võimalused.
- Segatootmine ehk teravilja- ja piimakarja/seakasvatuse/linnu- kasvatuse kombineerimine parandab ressursikasutust ja maandab riske.

Toorme väärindamiseks

Piima- tootmises

- Piim on kiiresti riknev toiduaine, mistõttu on piiriüleste tarneahelate tõrgeteks valmistumiseks vaja tagada piisava kodumaise töötlemisvõimekuse olemasolu.
- Piimatööstuse oluline arengusuund on teadus- ja arendustegevuse tootearendusse integreerimine ja kõrgema lisandväärtusega toodete tootmine.
- Nii piima tootmises kui ka töötlemises on oluline mastaap, mistõttu pole väiketootjatel väljaspool kindlaid turunišše pikemas perspektiivis tulevikku.

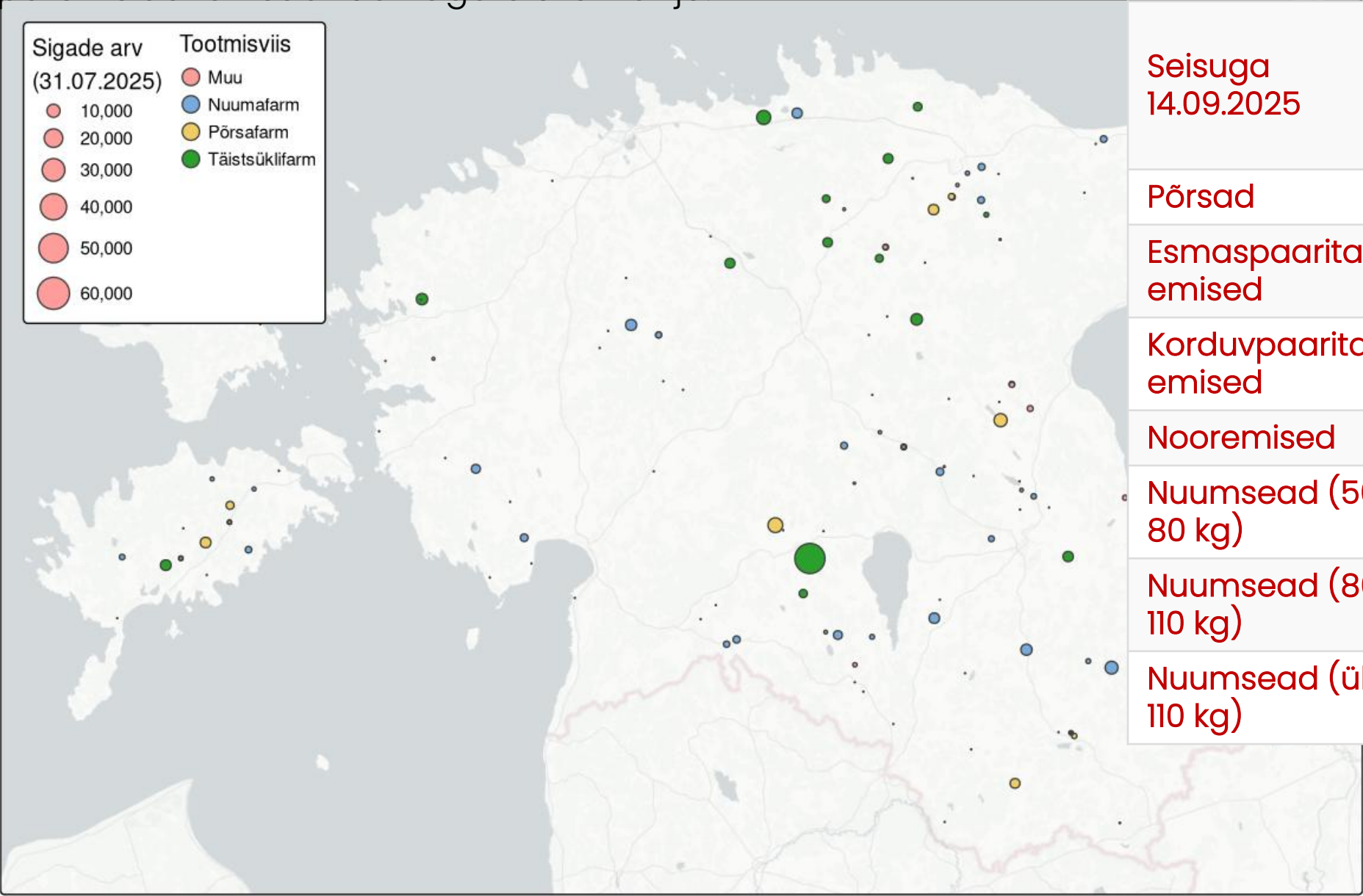

Toorme väärindamiseks

Sea- kasvatuses

- Aretustoetuse vähenemine võib kahjustada Eesti sigade geneetilist mitmekesisust ja vähendada aretusmaterjali kvaliteeti.
- Olemasolevad tootmiskompleksid vajavad uuendamist ja tehnoloogia kaasajastamist (SAK on jätnud jälje tervele sealihatööstuse ahelale Eestis).
- Eesti seakasvatus eristub lähiriikidest kõrgete bioohutusstandardite ja sigade tervise hoidmise poolest, mistõttu selle taseme säilitamine vajab tuge teadus- ja arendustegevuselt.

Mõjutab 2 järgneva aasta jooksul seakasvatus sektorit ja tarneaahelat.
Geneetiline potentsiaal on saanud väga olulist kahju.

Seisuga 14.09.2025	Hukatud sigade arv (2025)
Põrsad	25098
Emaspaaritatud emised	711
Korduvpaaritatud emised	8126
Nooremised	22
Nuumsead (50- 80 kg)	17513
Nuumsead (80- 110 kg)	3944
Nuumsead (üle 110 kg)	297

Toorme väärimis- miseks

Aianduses

- Taimekaitsevahendite piiratud sortiment seab Eesti aiandustootjad võrreldes teiste EL-i liikmesriikidega halvemasse olukorda.
- Eesti aiandustootjate hinnangul parandaks toiduainete käibemaksuerisus oluliselt nende konkurentsivõimet, sest paljudes teistes EL-i liikmesriikides erandid juba kehtivad.
- Hooajatöölise kasutamine on levinud kogu EL-i aiandussektoris, mistõttu kahjustavad Eesti seatud piirangud siinsete tootjate konkurentsivõimet.
- Vähene majanduslik ühistegevus

Kuus mõtet

- Soodustada hajutatud ja mitmekesisist tootmist vastukaaluks turuoludest tingitud kontsentreerumisprotsessile, et tagada toiduga varustatus.
- Toetada segatootmist ja tööstusühbioose, et suurendada efektiivsust ja vähendada jäätmeid.
- Kindlustada kohalikel ressurssidel põhinevate tootmissisendite kättesaadavus, et säilitada varustuskindlus kriisides.
- Soodustada andmepõhist otsustamist ja juhtimist.
- Põllumajandus- ja toidusektor vajab riigilt pikaajalist strateegilist vaadet, et tekiks kindlustunne investeerida ja tootmist arendada.
- Toorme väärindamise kasvatamine sektoris sõltub paljudest teguritest, millel on mõju tervikule.

emu.ee

maaylikool

maaylikool

Uuringu aruande link

https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2025/08/2025_eesti-pollumajandussektori-konkurentsivoime-analuus-rahvusvaheliste-vaartusahelate-votmes_uuring.pdf

Aitäh!